

Nr 176.

Godkänd av första kammaren den 4 maj 1920.

Godkänd av andra kammaren den 4 maj 1920.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående beredande av möjlighet för folkskollärare att genom självstudier förvärva kompetens för viss undervisning i fortsättningsskolor.

(Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20.)

(Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.)

Till Konungen.

Inom riksdagen har av enskild motionär framhållits behovet därav, att utredning komme till stånd på vad sätt staten kunde bereda möjlighet för folkskolans lärare att genom självstudier förvärva kompetens för undervisning i arbets- och medborgarkunskap i fortsättningsskolan.

Till stöd för sin hemställan har motionären huvudsakligen anfört följande:

»1918 års riksdags beslut om praktiska ungdomsskolor hölle nu på att förverkligas. Arbetet härmed ginge dock på grund av flera ogynnsamma omständigheter ej så raskt som man kunde önska. Den kanske största svårigheten vore bristen på kompetenta lärare. Vid reformens genomförande stode det klart för statsmakterna, att man i mycket stor utsträckning måste använda sig av folkskolans lärare även i de blivande fortsättningsskolorna. Men det vore också klart, att detta ej kunde ske, utan att nödig kompetens förefunnes. Särskildt gällde detta de s. k. yrkesbestämda fortsättningsskolorna, där ämnet arbetskunskap av folkskollärarna krävde en utbildning, som seminarierna ej meddelat. Riksdagen hade därför beviljat medel till anordnande av särskilda utbildningskurser för lärare i olika grenar av arbetskunskap.

Men även i en annan av fortsättningsskolans ämnesgrupper vore det

nödvändigt att göra det möjligt för lärarna att förvärva undervisningskompetens, nämligen medborgarkunskap, vilken grupp som bekant inginge i såväl den allmänna som den yrkesbestämda fortsättningsskolans program. Ty det vore icke troligt, att hela lärarekåren vid den egentliga folkskolan kunde utan vidare anses äga sådan kompetens för undervisning i medborgarkunskap, att fortsättningsskolan skulle kunna infria de förväntningar, man i detta avseende ställde på henne.

Motionären hölle före, att de kurser, som genom statsmakternas försorg inrättades, ej räckte till för utbildande av tillräckligt antal lärare samt att en del lärare av olika anledningar saknade möjlighet att deltaga i dessa kurser, vilka därjämte vore förenade med dryga utgifter för statskassan.

En framkomlig väg skulle kunna byggas på lärarnas självstudier. Genom statens, skolmyndigheternas, försorg skulle utarbetas en handbok för självstudium, innehållande studieplaner med anvisningar för studiernas bedrivande och förteckning å litteratur. Vidare skulle möjlighet beredas för dem, som bedrivit dylikt självstudium, att genom tentamen inför härför särskilt utsedda personer erhålla vitsord över de förvärvade kunskaperna. Detta vitsord skulle ligga till grund vid inspektörernas och skolöverstyrelsens prövning av kompetensen.

Prövningen av de förvärvade kunskaperna skulle kunna ske t. ex. av de lärare, som skötte undervisningen vid de av staten anordnade utbildningskurserna. Man kunde även tänka sig, att denna tentamen ägde rum inför lärare vid lantbruks-, trädgårds-, handels-, skogs- och husmodersskolor, tekniska och industriella utbildningsanstalter eller inför hushållningssällskapens tjänstemän och erkänt framstående utövare av olika yrken.

De med dylik prövning förenade kostnaderna borde bestridas med statsmedel.»

Ett av de förnämsta villkoren för framgång i fortsättningsskolans arbete är otvivelaktigt, att densamma tillförsäkras dugliga lärare i tillräckligt antal. Redan vid fortsättningsskolereformens genomförande betonades ock, att denna angelägenhet var av den största vikt. Särskilt gällde detta det i den yrkesbestämda fortsättningsskolan centrala ämnet arbetskunskap, enär det förtroende skolan kunde komma att tillvinna sig, till stor del vore beroende just av resultatet av denna undervisning.

För tillgodoseende av sitt lärarbehov äro fortsättningsskolorna i stor utsträckning hänvisade till folkskolans lärare, vilka genom sin föregående utbildning och verksamhet i åskilliga avseenden äga goda förutsättningar för att övertaga undervisningen i dylika skolor. Redan från början har det

emellertid stått för statsmakterna klart, att om syftemålet med fortsättningsskolornas upprättande skulle kunna nås, särskilda anstalter måste vidtagas för folkskollärarnas fortbildning i de till nämnda skolor hörande ämnen, i vilka nödiga insikter icke kunna förvärfvas vid seminarierna. För detta ändamål har också, såsom av motionären framhållits, av riksdagen anvisats särskilda anslag.

Bristen på kompetenta lärare är dock ännu synnerligen stor och torde, om icke andra åtgärder vidtagas, icke heller för lång tid framåt kunna avhjälpas.

Uppenbarligen måste det alltså vara ett betydande statsintresse att söka jämna vägen för dem, som vilja vinna den för behörighet att undervisa i fortsättningsskola erforderliga kompetensen; och finner riksdagen därför motionärens syfte beaktansvärt.

I anledning av motionärens yrkande får riksdagen till en början erinra därom, att skolöverstyrelsen kan meddela behörighet för undervisning i arbetskunskap åt lärare, som styrkt sig äga härför erforderlig kompetens, och att beträffande undervisning i medborgarkunskap endast erfordras vitsord av vederbörande statens folkskoleinspektör om duglighet för denna undervisning. Redan med nuvarande bestämmelser möter det alltså icke bestämda hinder för en folkskollärare att genom självstudier förvärva kompetens för undervisning i fortsättningsskola.

Frågan blir då, om vad som från det allmännas sida kan och bör göras för att underlätta dessa självstudier. Detta synes, såsom också av motionären framhållits, lämpligast kunna ske *dels* genom tillhandahållande av studieplaner med studie- och litteraturanvisningar och *dels* genom beredande av möjlighet att inför särskilt utsedda lämpliga personer få de förvärvade kunskaperna prövade och vitsordade. Sålunda erhållet vitsord kunde sedan läggas till grund vid skolöverstyrelsens och inspektörernas kompetensprövning. Här förordade studieplaner och prövningar borde i första hand avse ämnena medborgarkunskap och jordbrukskunskap, inom vilka ämnesområden folkskolans lärare torde äga största förutsättning att genom självstudier förvärva kompetens. Möjligen borde för erhållande av behörighet till undervisning i yrkeskunskap jämväl förutsättas någon tids deltagande i praktiskt arbete inom det yrkesområde, som avses.

Riksdagen vill emellertid starkt betona, att genom här ifrågasatta åtgärder något sänkande av kompetenskraven ej får ske. Genom självstudier förvärvad utbildning måste stå i full nivå med den utbildning, som vinnes genom deltagande i av staten anordnade kurser. Skall detta krav uppfyllas, måste därför prövningen göras fullt effektiv samt beträffande arbetskunskap ej inskränkas till enbart muntligt förhör utan jämväl om-

fatta skriftliga prov samt praktiska övningar och beräkningar etc., motsvarande dem, som vid statens kurser förekomma. Det är då också självfallet, att prövningen, varför kostnaderna givetvis böra utgå av statsmedel, får anförtros endast åt fullt kvalificerade personer samt regleras genom noggrannast möjligt givna föreskrifter.

Ordnandet av hela den angelägenhet, varom här är fråga, synes böra uppdragas åt skolöverstyrelsen.

Riksdagen vill slutligen framhålla, att syftemålet med motionen givetvis snabbare vinnes, om möjligheten till förvärvande av ifrågavarande kompetens beredes även andra än folkskollärare, exempelvis praktiska yrkesutövare; och förutsätter riksdagen, att detta även utan särskild hemställan från riksdagens sida vid ordnandet av förevarande angelägenhet beaktas.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga under övervägande, huruvida ej genom tillhållande av studieplaner med studie- och litteraturanvisningar lärarnas självstudier för förvärvande av kompetens för undervisning i fortsättningsskola kunde underlättas samt på vad sätt genom statens försorg vitsord över dessa genom självstudier förvärvade kunskaper må kunna vinnas.

Stockholm den 4 maj 1920.

Med undersätlig vördnad.
